

**Proměna nábřeží řeky Loučné -
Dialog mezi řekou a městem
Závěrečný protokol
k úvodnímu zapojení veřejnosti**

říjen 2012

Vypracovala: Agora CE, o.p.s.
Petra Rezka 12
Praha 4
www.agora-ce.cz

OBSAH

1. Úvod.....	3
2. Popis jednotlivých aktivit a jejich výstupů:.....	4
2.1. Dotazníkové šetření.....	4
2.1.1. Shrnutí hlavních zjištění výzkumu:	5
2.2. Workshopy	7
2.2.1. Workshopy pro studenty.....	7
2.2.2. Workshop pro zájmovou veřejnost	7
2.2.3. Shrnutí práce a výstupů ve workshopech.....	8
2.3. Veřejné setkání.....	9
3. Závěrečné shrnutí a doporučení dalšího postupu.....	11

1. Úvod

Tento závěrečný protokol shrnuje proces úvodního zapojení veřejnosti do projektu obnovy nábřeží řeky Loučné v Litomyšli. Obnova nábřeží je realizována v rámci společného projektu Nadace Proměny a Města Litomyšl. Lokalita, která je do projektu zahrnuta, je vymezena hostincem Za vodou a mostem u Smetanova domu a územím parku obklopující Smetanův dům. Navazuje na parter, jehož úpravu už Město Litomyšl realizovalo dle návrhu architekta Josefa Pleskota.

Jednou z podmínek realizace projektu s podporou Nadace Proměny je zapojení obyvatel města během přípravy a realizace obnovy území. Nadace Proměny iniciovala spolupráci se společností Agora CE ve fázi úvodního zapojení veřejnosti a sociologického průzkumu. Agora CE proto ve spolupráci s Nadací Proměny a vedením města připravilo sérii dále popsanych aktivit.

Díky jednotlivým aktivitám jsme byli schopni zachytit a analyzovat potřeby a názory občanů vzhledem k danému území. Tyto aktivity měly však za cíl také veřejnost informovat a aktivizovat pro to, aby se o projekt zajímala, případně se zapojila do jeho dalších aktivit. Měly také vedení města umožnit lépe komunikovat se svými občany a začít využívat interaktivní metody spolupráce s veřejností.

Shrnutím analýzy potřeb je tento protokol, který bude dále využit pro přípravu podkladů pro architektonickou soutěž na návrh rekonstrukce nábřeží. Soutěž bude organizována v následující etapě Nadací Proměny. Zástupci města získají v tomto protokolu nejdůležitější zjištění o tom, jak občané Litomyšle, zapojení do jednotlivých aktivit, vnímají současný stav území, a jak by dle jejich představ mělo území vypadat v budoucnu.

Jednotlivé aktivity byly připraveny ve spolupráci s Nadací Proměny, Městským úřadem v Litomyšli, zástupci politického vedení města a zástupci různých zájmových skupin, jichž se obnova území dotýká. Takto bylo připraveno dotazníkové šetření, workshopy pro studenty středních škol a zájmovou veřejnost a veřejné setkání. Jednotlivé aktivity proběhly v průběhu dubna až září a celkově se do nich přímo zapojilo více než pět stovek občanů Litomyšle, případně dalších lidí, kteří území využívají. Vedle této přímé účasti jsou občané Litomyšle soustavně o celém projektu a jeho výstupech informováni řadou prostředků.

Protokol obsahuje především stručné shrnutí získaných výstupů včetně krátkého metodologického úvodu a popisu cílů jednotlivých aktivit. Podrobnější popis aktivit a přepis podkladových materiálů je k dispozici v závěrečných zprávách k jednotlivým aktivitám. V závěru tohoto protokolu je pak navržen zástupcům města další postup pro zapojení veřejnosti.

2. Popis jednotlivých aktivit a jejich výstupů:

Aktivity sloužící k zapojení veřejnosti mohou mít řadu podob. Také v Litomyšli jich bylo do této doby využito více, než je popisováno zde. Aktivity, jejichž výstupy zde popisujeme, vyžadují určitou míru specifických odborných znalostí a zkušeností v oblasti sociologie a práce s veřejností. Tyto jsme použili, abychom získali ucelený soubor dat reprezentující co nejširší názorové spektrum lidí dotčených vlastní proměnou území. Další aktivity typu informační kampaně a akce pro veřejnost jsou realizovány Nadací Proměny, Městem Litomyšl, případně dalšími sdruženími, školami a aktivními občany Litomyšle.

Popisované aktivity se vzájemně doplňují. Dotazníkové šetření přináší zejména pohled na obecné tendence a názory lidí, případně umožňuje sledovat různé názorové skupiny občanů. Práce ve workshopech umožnila jít v analýze hlouběji, prozkoumat názory a potřeby účastníků detailněji a získat řadu konkrétních připomínek včetně jejich zdůvodnění. Veřejné setkání pak umožňuje široké veřejnosti vést dialog o projektu s vedením města.

2.1. Dotazníkové šetření

Cílem názorového průzkumu bylo zmapovat názory, potřeby a přání co nejširšího spektra stávajících i potenciálních uživatelů daného území. Dotazníkové šetření kromě analýzy potřeb splňovalo ještě další cíle. Prvním bylo informovat občany o probíhajícím projektu a motivovat občany k přemýšlení nad daným tématem. Vedle toho dotazník umožnil také vytvoření databáze aktivních občanů, kteří vyslovili svůj zájem o to, zapojit se do dalších aktivit projektu a být o nich pravidelně informováni.

Specifikem tohoto dotazování je také zapojení dalších občanů mimo okruh vedení a správu města do jeho přípravy. Město pomohlo vytvořit pracovní skupinu, ve které se sešli také zástupci školských institucí a místních neziskových organizací. Účastníci, kteří nebyli přímo svázáni s městským úřadem a reprezentovali širší názorové spektrum, poskytli kontakty na další osoby spjaté s územím, které byly přizvány na workshop zájmových skupin.

Dotazník sledoval několik základních otázek:

- Jak je stávající území využíváno,
- jaké problémy se s daným územím pojí a
- zda je území vnímáno jako bezpečné.

Vzhledem k budoucí podobě se ptal na to:

- co v území návštěvníkům chybí a
- co by v budoucnu mělo svým návštěvníkům a uživatelům nabízet.

Zde je dobré připomenout, že dotazník využíval uzavřených otázek. Díky tomu jsou získané informace již předem dány strukturou možné odpovědi. Je zde sice prostor pro kreativní (předem nedefinovanou) odpověď. Tu však respondenti často nevyužili. Proto je zde neuvádíme, je však možné se s nimi seznámit ve výzkumné Zprávě z dotazníkového šetření.

Obr. č. 2 – Přístupy do zájmového území

Dotazník se zvláště věnoval území Vodních Valů (na mapce označeno červeně) a zvláště parku u Smetanova domu (označeno růžově). Respondentům bylo toto rozdělení v dotazníku v každé otázce explicitně připomenuto. Vedle toho byla v úvodních instrukcích umístěna ortografická mapka s vyznačenými hranicemi obou území.

Dotazník byl distribuován prostřednictvím Litomyšlského zpravodaje Lilie do všech domácností města, prostřednictvím internetové aplikace a přímou distribucí na školách a veřejně přístupných místech ve městě. Po sebrání dotazníků byl vyhodnocen odborným pracovníkem Agory: výzkumná zpráva je dostupná na internetových stránkách města a byla představena na veřejném setkání 17.9. 2012.

2.1.1. Shrnutí hlavních zjištění

výzkumu:

- Lidé, kteří se do dotazování zapojili, mají většinou k zájmovému území Vodních valů blízký vztah – téměř třetina se v tomto území pohybuje velmi často, téměř denně. Další o málo více než třetina z nich se tu vyskytuje minimálně jednou až dvakrát týdně.
- Nejčastěji sledované území pro své návštěvníky představuje **klidné místo k odpočinku a procházkám** (61%). Často tu lidé hledají **kontakt s přírodou** (44%). Třetina považuje území za místo pro trávení volného času dětí.
- Pokud se respondenti v území zdržují, nejčastěji **využívají cestu podél řeky** (69%). S větším odstupem, avšak na druhém místě, je dětské hřiště, kde se zdržuje třetina dotázaných. Čtvrtina dotázaných nejčastěji vyhledává posezení u splavu.
- Pokud respondenti územím jen procházejí, míří nejčastěji na Smetanovo náměstí (38%). Jeden z pěti respondentů nejčastěji prochází podél nábřeží od sídliště směrem ke splavu. Desetina má namířeno do parku u Smetanova domu a rovněž desetina míří nejčastěji do restaurací a za službami na okraji zájmového území.
- **Nejfrekventovanějším vstupem do sledovaného území je přístup podél řeky** (ze směru ul. Vodní Valy), tudy vchází o maličko víc než čtvrtina dotázaných. Nejčastěji tudy vcházejí obyvatelé Litomyšle - města. Dále jsou přibližně stejně využívány přístupy přes mostek u splavu a mostek u Smetanova domu a od pedagogické školy (shodně cca po pětině).

- Návštěvníky území nejčastěji trápí **neudržování čistoty a pořádku**, nespokojenost projevila téměř polovina dotázaných. Třetině se nelíbí **redukce zeleně** v území a více než čtvrtina poukazuje na **vandalismus**.
- Více než polovina dotázaných (59%) sice vyjádřila spokojenost s tím, jak území v současnosti vypadá, avšak většina z nich má ke stávající podobě nějaké připomínky – jsou „spíše spokojeni“ – to znamená, že je co zlepšovat. Další třetina dotázaných má rovněž připomínky ke stávající podobě, ale už se přiklání na stranu nespokojených.
- Dle názoru nespokojených návštěvníků území je třeba **zlepšit údržbu či obnovu zeleně** (48%). Více než dva z pěti si myslí, že je na místě zabránit znečišťování břehů ukládáním odpadů (bioodpadu – posekaná tráva, větve apod.). Více než třetina by uvítala údržbu mobiliáře (např. obnovu laviček).
- Pro příjemné užívání sledovaného území návštěvníkům nejčastěji **chybí zastřešené místo k posezení, chránící před deštěm, nebo altán**, uvedly více než dvě pětiny. Více než třetina dotázaných postrádá pobytový trávník pro rekreační aktivity, hry, neformální posezení a odpočinek. Rovněž více než třetině chybí lavičky. Třetina by uvítala přístup k vodě.
- Čtvrtina dotázaných návštěvníků sledovaného území se v něm necítí bezpečně. Nejčastější příčinou jejich obav je **nebezpečná dopravní situace** (51%) a nevhodné chování mladistvých (41%).
- Co se týče budoucí podoby a charakteru území, nejvíce dotázaných se ztotožňuje s představou oblasti jako **klidové zóny s maximálním využitím a zachováním přírodního charakteru území** (39%). Přibližně stejně početná skupina preferuje ideu parku plného zeleně jako prostoru pro aktivní trávení volného času a rekreaci pro nejmenší děti, mládež i dospělé (36%). Zbývající podíl dotázaných podporuje myšlenku promenády pro pěší procházky podél nábřeží, která nabízí i řadu míst pro setkávání a odpočinek, občerstvení a osvěžení (25%).
- Sledované území by v budoucnu rozhodně mělo být **vhodné pro posezení a odpočinek** v rámci klidové zóny (71%), mělo by umožnit aktivní využívání volné travnaté plochy (50%) a nabízet pěší promenádu po nábřeží jako alternativu cesty po chodníku podél silnice (41%).
- V současnosti na sledovaném území sice **přístup k vodě, místo na piknik či molo nad říční hladinou není**, ale v budoucnu by rozhodně nemělo chybět.
- **Park u Smetanova domu** pro dotázané nejčastěji představuje **klidné místo k odpočinku, procházkám a setkávání** (51%) či místo pro kulturní akce (30%). Zkvalitnění parku pro příjemné využívání by pomohlo více laviček (51%) a zlepšení zázemí pro kulturní akce (37%).
- I v budoucnu by dotázaní rádi park využívali jako klidovou zónu pro odpočinek, procházky a posezení (69%), nebo by sem zašli za dobrou kulturou (52 %).

Obecnost zjištění dotazníkového šetření ve srovnání s detailními a velmi konkrétními výstupy z workshopů a veřejného setkání je dána metodou a mírou nutné generalizace. Díky ní můžeme usuzovat na obecné tendence. To je hlavní výhodou výzkumu tohoto typu. Při pohledu do výzkumné zprávy je možné odhalit, že aktivní respondenti šli při vyplňování dotazníku do stejné úrovně detailu jako účastníci workshopů. Doporučujeme proto pro inspiraci prostudovat také samotnou zprávu.

2.2. Workshopy

Celkově byly v Litomyšli uspořádány 4 workshopy pro specifické zájmové skupiny. Tři z těchto setkání byly určeny studentům. Jedno setkání bylo určeno dospělým zástupcům dalších skupin se specifickými zájmy. Setkali se zde představitelé různých občanských sdružení, spolků, místních obyvatel a skupiny se specifickými potřebami (dětí a jejich rodičů, seniorů, lidé ohrožení soc. vyloučením). Všechny tyto skupiny v současnosti území nějakým způsobem využívají a předpokládáme, že se také zajímají o jeho budoucí podobu.

Workshopy měly vždy podobu práce u kulatých stolů, kdy spolu účastníci pracovali v menších skupinách po 6 – 8 členech. Každé ze setkání bylo určeno pro 20 – 25 účastníků.

Práce byla rozvržena vždy do zhruba dvou hodin a měla dvě hlavní části. Nejdříve jsme identifikovali to, jaké účastníci vnímají výhody a nevýhody daného území. V návaznosti na to jsme se zaměřili na společné určení priorit v hodnocení současného stavu. V druhé části jsme se pak vždy snažili o specifikování vize podoby daného území a na návrhu možných zlepšení či doplnění současného území.

2.2.1. Workshopy pro studenty

Pro realizaci workshopů byly osloveny školy, které se nacházejí v blízkosti daného území. Pokud je studenti přímo nevyužívají, pak jím velmi často procházejí. Konkrétně se jednalo o Střední pedagogickou školu, Gymnázium Aloise Jiráska a Střední zahradnickou a technickou školu v Litomyšli. Účastníky workshopu vybralo vždy vedení školy. Jednalo se především o studenty prvních, druhých či třetích ročníků (16 – 18 let).

Po úvodu, ve kterém se seznámili se zájmovým územím a smyslem konání workshopů se zaměřili na identifikaci toho, co je v zájmovém území dobře a co by se mělo zlepšit. Následovalo shrnutí a výběr hlavních problémů a výhod, které studenti v území vnímají. Následující diskuze se zaměřila na specifikování představ studentů o budoucí podobě území. Diskuze opět probíhala v menších skupinách rozdělených podle preferencí samotných účastníků.

Po celou dobu studenti pracovali jednak se záznamovým formulářem a také se slepými mapami daného území. Tyto mapy používali pro přesnější určení místa konkrétních výhod či problémů v daném území. Součástí zprávy z realizace workshopů je také příloha, která obsahuje mapové podklady s vyznačenými místy, kde se jednotlivé problémy či výhody vyskytují.

2.2.2. Workshop pro zájmovou veřejnost

Workshop pro zájmovou veřejnost byl určen zástupcům různých zájmových skupin, kteří park využívají. Při výběru účastníků jsme se zaměřili na obyvatele přilehlých domů a místního sídliště. Další významnými skupinami byli rodiny s dětmi, případně dětské zájmové organizace, provozovatelé místních restaurací, senioři). Přítomni byli také zástupci vedení místních škol. Seznam zvaných byl připraven na základě analýzy stakeholderů, kterou provedla pracovní skupina při přípravách dotazníkového šetření. Je nutné také poznamenat, že se workshopu nezúčastnili všichni vytipovaní a pozvaní zástupci zájmových skupin.

Některé zájmové skupiny tak nebyly zastoupeny, případně byly zastoupeny poměrně slabě (ČSOP, senioři, místní podnikatelé) oproti poměrně silnému hlasu bránícího zájmy mladých a rodin s dětmi.

Během workshopu tak spolu pracovala pestrá skupina, která se zaměřila na popis problémů a pozitiv současné podoby parku. Úkolem zúčastněných však mělo být také identifikovat, jaká vnímají do budoucna rizika či naopak co pro ně představuje potenciál pro rozvoj území. Účastníci opět pracovali ve skupinách a postupně vytvořili poměrně obsáhlou SWOT analýzu pro dané území¹. Při práci se soustředili zvláště na území Vodních valů a zvláště na území parku u Smetanova domu.

Poté, co byly identifikovány hlavní problémy a výhody území, včetně těch prioritních, rozdělili jsme účastníky do nových skupinek, které měly být svým složením co nejpestřejší (cílem bylo, aby v jedné skupině nebyly například všichni 4 zástupci školských institucí). V rámci těchto skupin se měli společně dohodnout na tom, jak by mělo území v budoucnu vypadat a jaká je jejich společná vize budoucí podoby území.

2.2.3. Shrnutí práce a výstupů ve workshopech

Je možné říci, že se obě skupiny, tj. jak dospělí tak mládež, do značné míry ve svém popisu současného stavu a požadavcích na budoucí využití shodují. Podívejme se nyní na hlavní tendence, které ve výstupech workshopů můžeme nalézt.

Pozitiva

- Když se zaměříme na hlavní pozitivní stránky, můžeme říci, že území svým návštěvníkům poskytuje **klidné a dostupné místo přírodního charakteru**. Oceňují na něm zároveň jeho **zázemí** v podobě **dětského hřiště** a **zázemí pro kulturní aktivity** ve Smetanově domě a jeho okolí. Vedle toho poskytuje území prostor pro výuku okolním vzdělávacím zařízením.

Negativa

- Mezi **hlavní problémy** v daném území pro všechny patří **nebezpečné či nepohodlné řešení dopravní situace** v ulici Vodní Vally. Doprava na R35 je pro změnu zdrojem hluku, který zatěžuje zejména park.
- Problém v bezpečnosti vnímají specificky studenti v oblasti nadchodu přes rychlostní komunikaci, kde se vyskytují **rizikové osoby**, **absence** kvalitního **osvětlení** v „tranzitních“ částech parku je dalším důvodem k obavám.
- Obecným problémem je **údržba** či stav různých částí území. Jedná se o komunikace a stav chodníků, zeleně, hřiště nebo také zázemí pro kulturní aktivity. Řada míst jako hřiště či sportoviště by si zasloužily **doplnění o herní prvky** jak pro menší tak starší děti a mládež či další prvky **mobiliáře**.

Budoucí podoba

- Většina návrhů **budoucího využití** nějakým způsobem reaguje na současný stav popsany výše. Zásadní problémy související zejména s dopravou, bezpečností a

¹ SWOT analýza je nástroj, který umožňuje analyzovat projekt vzhledem k současnému a budoucímu (projektovanému) stavu. Hodnocení současného stavu je rozděleno na jeho silné (Strength) a slabé (Weak) stránky, vlastně pozitiva a negativa. Budoucí stav je pak hodnocen z hlediska příležitostí (Opportunities) a hrozeb (Threats) pro budoucí vývoj.

údržbou by měly být odstraněny. Zejména **zlepšení stavu zázemí** pak může sloužit ke zvýšení komfortu využití celého prostoru.

- Naprostá většina všech účastníků zdůrazňuje **využití a zachování přírodního či romantického charakteru území**, změny podmiňuje maximálně k přírodě citlivým přístupem. Přírodní prvek by měl být dle rady lidí posílen například zvýšením diverzity místních druhů a případně využit k výukovým účelům. Tím
- Území by mělo poskytovat možnosti trávení volného času co **nejširšímu okruhu uživatelů**. Zázemí poskytované v současnosti by se mělo rozšířit o takové prvky, které budou sloužit dalším věkovým skupinám. Přestože studenti středních škol jsou častými návštěvníky území, potenciál jeho využití pro tuto skupinu zatím zůstává nedocenen. Bylo by vhodné zapojit tuto skupinu v dalších fázích tvorby návrhu řešení území.
- Zásadně nové prvky, na kterých se často shodovali účastníci různých dílen, souvisí s posílením **prostupnosti území a využití řeky**. Řada účastníků by v budoucnu ráda viděla řeku zpřístupněnou a doplněnou o nový způsob jejího překonávání. Také využití území pro kulturní aktivity řadu lidí inspirovalo k návrhům na vytvoření nového chráněného prostoru, např. altánu.

2.3. Veřejné setkání

Veřejné setkání proběhlo 17. září 2012 ve Smetanově domě, který se nachází přímo v zájmovém území. Bylo vlastně završením kampaně zapojující veřejnost do přípravy podkladů pro architektonickou soutěž úprav nábřeží řeky Loučné. Setkání bylo otevřeno každému občanu Litomyšle. Cílem bylo seznámit přítomné se záměry města a podporou nadace, představit výsledky dotazníkové šetření a spolu s přítomnými diskutovat o současné a budoucí podobě území.

Z výsledků veřejného setkání je možné vyčíst poměrně jasné tendence, které potvrzují také to, co nám řekly výsledky dotazníkového šetření a workshopů.

- Jako prioritní se ukazují témata spojená se **zachováním přírodního charakteru území** v centru s řekou Loučnou, která zde zachovává svoji přírodně blízkou podobu.
- Budoucí fungování území je vnímáno vcelku konzervativně. Mezi to patří **zachování dosavadního prostoru pro dětské hřiště**, jeho **rozšíření o další věkové skupiny**. Novým prvkem pak jsou návrhy obohacení prostoru ve smyslu **diferenciace a vytváření určitých zákoutí** v tomto území.
- Další významnou prioritou je **řešení dopravy** a jejích dopadů v území. Obě komunikace, které jej obklopují, na něj mají poměrně negativní vliv. Ulice Vodní vally je problémovým místem, protože zde dochází ke **střetu cyklistů, chodců i automobilistů**. Rychlostní komunikace **R35** je pak vnímána jako značný **zdroj znečištění ovzduší a zdroj hluku**. Návrh by se proto tyto problémy měl pokoušet řešit.
- Zajímavé je také sledovat to, jak působí na představy občanů samotná **řeka**. Na jednu stranu zde vidíme návrhy na její **využití a zpřístupnění v kontrastu s důrazem na zachování její přírodní podoby**. Návrhy, které snad nebudou muset řešit tento rozpor, pak směřují do oblasti **zprůchodnění celé oblasti** a

propojení obou břehů lávkou lehké konstrukce, tak aby území Vodních valů bylo v **těsnějším sepjetí s parkem u Smetanova domu**.

- Samotný park, krom své přírodní složky, také pro občany představuje specifické **kulturní zázemí díky Smetanovu domu**, který se v parku nachází. Tento element by dle mínění občanů měl být opět **zužitkován a rozvinut**. Ať už lepším **propojením Smetanova domu s parkem**, tak využitím ploch, které jsou v jeho blízkosti.

V zápisu, který je součástí Závěrečné zprávy ze setkání, lze potom nalézt celou řadu dalších podnětů. Některé z nich souvisí s architektonickým návrhem a úpravou území pouze z části. Jedná se o **připomínky k údržbě, bezpečnosti v území** či již zmiňované **dopravě v ulici Vodní valy**. Je proto dobré brát tento výstup ne pouze jako podklad pro architekta, ale také je v něm možné nalézt další požadavky občanů. V odpovědi na ně může začít vedení města realizovat taková opatření, která zpříjemní využití území už dnes, aniž by to vedlo k zásadnějšímu zásahu do podoby území (např. zlepšení údržby, posílení hlídek v území, úprava některých kritických a nebezpečných míst).

3. Závěrečné shrnutí a doporučení dalšího postupu

Předchozí kapitola zrekapitulovala hlavní zjištění analýzy potřeb občanů vzhledem k zájmovému území. Je možné konstatovat, že při použití různých metod a oslovení různých skupin občanů dostáváme relativně podobné výsledky. Ty se liší zejména v míře detailnosti popisu, což je dáno využitými metodami. **Hlavními doporučeními, která by měla být z pohledu veřejnosti respektována při tvorbě návrhu řešení území, jsou:**

- Současná přírodě blízká podoba území je hodnotou, kterou chtějí občané citlivě využít (konkrétní příklady v jednotlivých zprávách).
- Osou této přírodní oblasti je řeka Loučná, kterou by občané rádi zpřístupnili a využili, opět citlivým způsobem.
- Přírodním prvkem této oblasti je také zeleň, která vyžaduje lepší péči než dosud a dílčí úpravy, ovšem radikální zásahy jsou odmítány.
- V oblasti ulice Vodní valy je v třeba úprav, které pomohou vyřešit problémy spojené s nebezpečnou dopravní situací, danou střetem automobilů, chodců a cyklistů.
- Minimalizovat dopad znečištění ovzduší a hluku způsobeného R 35 vedoucím po okraji území.
- Zlepšit obecně průchodnost území a propojit oba břehy řeky Loučné, opět citlivou konstrukcí.
- Území „diferencovat“ vytvořením zákoutí a skrytých míst poskytujících určitou intimitu.
- Vyřešit naopak místa vnímaná jako nebezpečná (viz mapové podklady) úpravou vegetace a doplněním vhodného osvětlení.
- Propojit lépe Smetanův dům se zbývajícími územími, včetně zlepšení využití zázemí, které jeho okolí poskytuje pro kulturní akce (pódium, amfiteátr).
- Zlepšit zázemí, které poskytuje hřiště a sportoviště, rozšířit jeho nabídku a doplnit území obecně o takové prvky, které budou moci využít také starší generace (napříč věkovým spektrem).
- Doplnit do území zakrytý prostor (altán), který bude poskytovat přístřeší, případně umožní zpestření kulturních aktivit.
- Obecně doplnit do území úměrně jeho velikosti a charakteru další prvky mobiliáře (lavičky, koše, pítka, artefakty atd.) – „citlivě, nepřepřelácat“.
- Zlepšit obecně údržbu zeleně, mobiliáře, cest a zajistit trvale čistotu životního prostředí (čistotu řeky a jejích břehů, odstranění zdrojů hluku)

Respekt k výše uvedeným přáním a potřebám občanů, by měl přispět k obecné spokojenosti s architektonickým návrhem úpravy území a jeho následnou realizací. Zapojení občanů do analýzy daného území je důležité jak z hlediska získání detailnějších informací a odhalení skrytých stránek území, ale také proto, že předchází možným konfliktům při realizaci kontroverzních projektů. Ty mohou někdy znamenat kvalitativní posun vzhledem k architektonickému uchopení prostoru, ale jsou regresem

vzhledem k posilování vazeb v místní komunitě, budování vzájemné důvěry a často také odmítnutí místa jako takového.

Respekt k představám občanů a jejich citlivé zpracování může přispět k tomu, že dané místo je opravdu veřejným prostorem, ožívuje ho zájem občanů a posiluje jejich pozitivní vztah k území. Území tak bude nejen ukázkou kvalitního architektonické práce, ale také skutečně živoucím prostorem vyhledávaným nejen pro svou estetickou hodnotu.

Také proto je důležité, aby nyní spolupráce s občany neskončila, ale pokračovala dále. Cílem by nyní mělo být nejen udržet minimálně jejich pozornost, ale vtáhnout je přímo do dalších aktivit, v jejichž centru bude stát dané území a případně jeho budoucí podoba. Prvním krokem by mělo být zveřejnění vytvořených výstupů a náležitá reakce na ty požadavky občanů, které se týkají současného stavu a jsou řešitelné „již dnes“, bez architektonického návrhu (otázky týkající se bezpečnosti, čistoty, údržby). Ty ukáží připravenost vedení města reagovat na potřeby občanů.

Pro další zapojení veřejnosti v průběhu projektu je možné využít metodické náměty aktivit poskytnutých Nadací Proměny. Tyto aktivity navržené a realizovatelné v průběhu celého projektu podpoří aktivní zapojení občanů, funkčnost navrhovaných úprav a akceptaci proměny u veřejnosti. Doprovodné aktivity napomáhají zajistit další udržitelnost projektu, podporují zájem veřejnosti o další vývoj území a utvářejí potřebný vztah lidí k místu.

Informační kampaň by měla využít vytvořených kontaktů a informačních kanálů. Využití **městského zpravodaje** a zajištění pravidelné informovanosti v něm je nezbytností. Samozřejmostí by měla být průběžně aktualizovaná záložka na **internetových stránkách** obsahující informace o projektu a jeho vývoji s možností například vyhledávat různé ad hoc ankety, soutěže a podobně. Update obsahu by měl být anoncován na ty mailové adresy, které město získalo během jednotlivých aktivit. Například RSS kanál je další možností, jak udržet pozornost u tohoto média. Důležité je také o vývoji projektu a doprovodných akcích pravidelně informovat v aktualitách na hlavní stránce webu města.

Je dobré uvážit, zda využít internetové stránky projektu také jako fórum, kde mohou občané sdílet názory na projekt. Pro ty, kteří toto médium nepoužívají, pak zřídit pozici informátora, který bude schopen projekt občanům vysvětlit a případně přijímat jejich názory.

Dobrou ukázkou takového „off-line“ **otevřeného diskuzní setkání** je kulatý stůl, který proběhl 1. 10. 2012 v rámci projektu ARS REGIO CIVITAS s tématem „Jak ovlivňovat podobu a využití veřejného prostoru v obci“. Radnice má v současnosti bohatý seznam lidí, kteří se o téma zajímají a není od věci podobnými aktivitami podporovat určitou diskuzní platformu aktivních občanů Litomyšle a zároveň ji otevřít dalším zájemcům.

Dalšími možnými aktivitami jsou obecně ad hoc **festivally či happeningy a akce**, které daný prostor oživí. Posílí se jimi vazby občanů k prostoru, kde se něco děje. Již v současnosti je samozřejmě takto vnímán Smetanův dům a jeho okolí. Mělo by však jít o propojení dvou věcí – kreativních činností v území a upozornění na to, že se toto území má do budoucna proměnit. Optimální je pak tyto akce využít jako prostředek reflexe daného prostoru či jeho historie. Příkladem může být výtvarná dílna „MĚSTO JE KARNEVAL“ realizovaná 9. 6. 2012, která atraktivní formou umožňuje vtáhnout lidi do poznání městské krajiny, zdůrazňuje

vhodným způsobem dominanty prostoru jako je řeka, Smetanův dům apod. podtrhuje jejich význam a jeho budování v historii města a občanů jako spolutvůrců těchto významů.

V další fázi projektu bude probíhat architektonická soutěž a zpracování projektové dokumentace. To opět znamená mnoho příležitostí, které je možné využít pro další posílení zájmu a vtažení veřejnosti do společné práce na projektu. Informační kampaň může mít řadu podob. Na soutěž by měla navazovat **veřejná prezentace a diskuze** nad vítězným návrhem. Další používanou metodou je **výstava návrhů**, která může být interaktivní a umožní občanům komentovat vítězný návrh. Oblíbené jsou **komentované procházky** po území za doprovodu autora, které jsou často účinným nástrojem pro jasnější vysvětlení a zdůvodnění navržené podoby. Lze tím předejít případnému nepochopení a kontroverzi s veřejným míněním. Cílem těchto aktivit je získat opět od občanů zpětnou vazbu, na jejímž základě je možné vhodným způsobem ideovou studii upravit či doplnit.

Samotná architektonická soutěž může být doprovázena **paralelní soutěží** občanů. Při tom jistě nejde o suplování práce architektů, ale doplnění jejich práce. Témata mohou být různorodá, může jimi být například dílčí část území, dočasný prvek, způsob využití, inovativní řešení nějakého problému. Je možné využít různé kreativní metody od školní soutěže až po formát hry Města budoucnosti (Future City Game). Koordinátorem takových aktivit může být městský úřad nebo **městem pověřená pracovní skupina**.

Navrhované aktivity by měly pokračovat také dál ve fázi zpracování projektové dokumentace a zákonem stanovených řízení. Také samotná realizace umožňuje zapojení občanů či určitých specifických skupin, například studentů zahradnické školy, volnočasových a zájmových sdružení a spolků. V těchto fázích už by **mělo být dosaženo toho, že občané berou věc za svou a neváhají do ní investovat vlastní čas a energii**. Úkolem města je jim jejich snahy maximálně usnadnit a zpříjemnit. Realizace architektonického návrhu pak už jen završí fyzickou proměnu nábřeží řeky Loučné.